

УДК 352.075.2:332.1.364.2

[https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-1\(29\)-8](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-1(29)-8)

Ковтуненко Олександра Володимирівна, аспірантка кафедри регіональної політики, Навчально-науковий інститут публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 03057, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20, e-mail: sandrinaseimos@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9334-5937>.

Kovtunenka Oleksandra Volodymyrivna, Postgraduate Student at the Department of Regional Policy, Educational and Scientific Institute of Public Administration and Civil Service of Taras Shevchenko National University of Kyiv, 03057, Kyiv, Anton Tsedik str., 20, e-mail: sandrinaseimos@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9334-5937>

АНАЛІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В М. ЧЕРКАСИ ДЛЯ МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

Анотація. Обрана тема статті є актуальною на даний час. Кожна територіальна громада має бути доступною для кожної категорії населення. Нами систематизовано матеріал за останні роки для формування цілісної картини обраної проблематики. **Мета роботи.** Проаналізувати сучасний стан і тенденції розвитку доступної інфраструктури для маломобільних груп населення м. Черкаси. **Методологія.** Для досягнення поставленої мети було застосовано комплекс методів наукового дослідження. За допомогою проблемно-пошукового методу визначено проблему запропоновано шляхи її розв'язання, статистичних методів – проаналізовано проблеми щодо доступної інфраструктури для маломобільних груп населення в м. Черкаси. Метод дедукції дав змогу розширити понятійно-категорійний апарат і уточнити зміст поняття «маломобільні групи населення». Також застосовано системний підхід, який дозволив розглянути сучасну проблематику доступної інфраструктури для маломобільних груп населення. Нормативно-правовою та емпіричною базою дослідження є Конституція та закони України, укази Президента України, нормативно-правові акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Державно будівельні норми України (ДБН), нормативно-правові документи, місцеві програми та рішення Черкаської міської ради, інтернет-джерела тощо. **Наукова новизна.** Запропоновано зміни, які необхідні для покращення забезпеченості доступності інфраструктури для маломобільних груп населення в м. Черкаси. Проведено моніторинг по доступності будівель і приміщень з урахуванням потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. **Висновки.** Проаналізовано сучасний стан і тенденції розвитку доступної інфраструктури для маломобільних груп населення м. Черкаси. Запропоновано зміни, які необхідні для покращення забезпеченості доступності інфраструктури для маломобільних груп населення м. Черкаси.

Ключові слова: публічне управління, доступність, інфраструктура, маломобільні групи населення, універсальність, інклюзія, безбар'єрність.

ANALYSIS OF PROVIDING AVAILABLE INFRASTRUCTURE IN CHERKASY FOR LOW MOBILE POPULATION GROUPS

Abstract. The chosen topic of the article is relevant at the moment. Each territorial community must be accessible to each category of the population. We have systematized the material in recent years to form a holistic picture of the selected issues. **The purpose of the research.** To analyze the current state and trends in the development of accessible infrastructure for low-mobility groups in Cherkasy. **Methodology.** To achieve this goal, a set of research methods was used. Using the problem-search method, the problem is identified, ways to solve it are proposed, statistical methods are analyzed – the problems of available infrastructure for low-mobility groups in Cherkasy are analyzed. The method of deduction made it possible to expand the conceptual and categorical apparatus and clarify the meaning of the concept of “low mobility groups”. A systematic approach was also applied, which allowed to consider the current issue of available infrastructure for less mobile groups. The normative-legal and empirical base of the research is the Constitution and laws of Ukraine, decrees of the President of Ukraine, normative-legal acts of the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, State Building Norms of Ukraine (DBN), normative-legal documents, local programs and decisions of Cherkasy City Council, internet sources, etc. **Scientific novelty.** The changes that are necessary to improve the availability of infrastructure for low-mobility groups in Cherkasy are proposed. Monitoring of accessibility of buildings and premises was carried out taking into account the needs of persons with disabilities and other low-mobility groups. **Conclusions.** The current state and trends in the development of accessible infrastructure for low-mobility groups in Cherkasy are analyzed. The changes that are necessary to improve the availability of infrastructure for low-mobility groups in Cherkasy are proposed.

Key words: public administration, accessibility, infrastructure, low mobility groups, universality, inclusion, barrier-free.

1. Вступ

Сьогодні проблема публічного управління на місцевому рівні, головним чином, полягає у відсутності доступної інфраструктури для маломобільних груп населення, що порушує конституційні права маломобільних груп населення, перешкоджає їх вільному пересуванню, не дає змогу відчувати себе повноцінною людиною, що негативно позначається на якості їх життя та знижує їх соціальну активність. Забезпечення доступної інфраструктури підвищує шанси таких людей на самореалізацію, зокрема, працевлаштуватися, здобути освіту, користуватися будь-якими послугами, брати участь в різних соціально-культурних заходах, і просто вести діяльний спосіб життя, а не відчувати себе тягарем.

Мета статті – проаналізувати сучасний стан і тенденції розвитку доступної інфраструктури для маломобільних груп населення м. Черкаси.

2. Зміст поняття «маломобільні груп населення»

У Законі України «Про регулювання містобудівної діяльності» і Державних будівельних нормах України «Доступність будинків і споруд для маломобільних груп населення» ДБНВ.2.2-40:2018 акцентовано увагу на посиленні захисту осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення при здійсненні

містобудівної діяльності. Маломобільні групи населення – це не лише люди з інвалідністю (ДБНВ 2.2. -40:2018). У п. 16 ст. 1 Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності» зазначено, що це особи, які відчувають труднощі при самостійному пересуванні, одержанні послуги, необхідної інформації або при орієнтуванні у просторі, зокрема особи з інвалідністю, особи з тимчасовим порушенням здоров'я, вагітні жінки, громадяни похилого віку, особи з дитячими візками (Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності, 2011). Таким чином, під дану категорію підпадає доволі велика частка населення. За даними з різних джерел вона складає від 30 до 50% всього населення. У Черкасах обліковується 32086 осіб з інвалідністю. На обліку у департаменті соціальної політики Черкаської міської ради в Єдиному державному реєстрі осіб, які мають право на пільги, перебувають 270 дітей-інвалідів, 1751 інвалідів 1 групи, 7844 інвалідів 2 групи, 6574 інвалідів 3 групи, в тому числі 1742 інваліда війни (Доступність життєвого простору для осіб з інвалідністю, 2017). На сьогодні налічується 67562 людей похилого віку (Міжнародний День ветеранів та людей похилого віку, 2013).

Нами було розроблено модель забезпечення доступної інфраструктури для маломобільних людей (рисунок1).

Рис. 1. Модель забезпечення доступної інфраструктури для маломобільних людей

3. Нормативно-правове забезпечення розвитку доступної інфраструктури для маломобільних груп населення на місцевому рівні

Відносно нормативно-правового забезпечення, то є загальнодержавні документи – це Конституція та закони України, укази Президента України, нормативно-правові акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Державно будівельні норми України (ДБН). Також є і місцеві програми та рішення Черкаської міської ради, що складаються з громадських організацій, благодійних фондів, громадських об'єднань та інших недержавних структур, які займаються формуванням безбар'єрного середовища для маломобільних груп населення.

1. План заходів на 2021–2022 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року в Черкаській області. Керівники профільних департаментів та управлінь пропонували власні напрацювання, які сприятимуть реалізації державної політики в області щодо досягнення всіх видів безбар'єрності (Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні, 2021).

2. Стратегія розвитку Черкаської області на період 2021–2023 роки. План реалізації Стратегії розвитку Черкаської області на період 2021–2023 роки є документом середньостро-

кового планування, який побудовано з метою впровадження I трирічного етапу реалізації Стратегії (Стратегія розвитку Черкаської області 2021–2027, 2021).

3. Волонтерський проєкт «Нема самотніх» в Черкасах. Поштовхом для його створення стали повідомлення літніх людей про те, що через зупинку транспорту соцпрацівники не зможуть приносити їм продукти і ліки (Волонтерський проєкт «Нема самотніх» діє в Черкасах, 2020).

4. Громадська організація «Черкаське обласне громадське об'єднання «ЖИТТЯ БЕЗ БАР'ЄРІВ». Об'єднання осіб з інвалідністю, осіб зі сталим порушенням здоров'я, людей похилого віку та інших незахищених верств населення та проведення моніторингу з доступності (Громадська організація «Черкаське обласне громадське об'єднання «ЖИТТЯ БЕЗ БАР'ЄРІВ»).

5. Міський центр комплексної реабілітації осіб з інвалідністю «Жага життя». Утворено в Черкасах на численні звернення батьків, аби забезпечити соціалізацію дітей та молоді з інвалідністю від 3-х до 35 років. Сюди приймають дітей зі складними діагнозами, які можуть перебувати в колективі, мають потребу навчання, розвитку та денного догляду. Нині тут 260 вихованців (Міський центр комплексної реабілітації осіб з інвалідністю «Жага життя»).

4. Аналіз місцевих проєктів, спрямованих на забезпечення доступної інфраструктури для маломобільних груп населення в м. Черкаси

Громадською організацією «Доступно.UA» 26.11.2021 р. в межах проєкту «Тостер» було представлено Рейтинг доступності 19 міст України, в якому місто Черкаси зайняло 5 місце. Серед категорій, за якими оцінювали місто, були ЦНАПи, будівлі міських рад, центральні лікарні, тротуари, перехрестя, переходи, громадський транспорт, заклади харчування (з вбиральною), аптеки, супермаркети, продуктові магазини, ТЦ та велодоріжки. («Доступно.UA», 2021).

Зазначимо, що в м. Черкаси з питанням доступності інфраструктури для маломобільних груп населення не все так погано, однак є чимало зауважень до підходів у вирішенні наявних проблем, зокрема відсутність безперешкодного доступу маломобільних груп населення до тих чи інших установ. Приміром, потрапити до медичного закладу для незрячої людини в місті досі є проблемою, а встановлені на світлофорах звукові підказки постійно дають збої і динаміки, часто направляючи людей зовсім в іншу сторону. В першу чергу, це пов'язано з недотриманням вимог державних будівельних норм при облаштуванні споруд і пристосувань для забезпечення безперешкодного доступу маломобільних груп населення. Відносно пандусів, на жаль, не всі забудовники, дотримуються держаних будівельних норм, багато пандусів не відповідають вимогам, ні людина на інвалідному візку, ні особа з коляскою не зможе скористатися пандусом, і це не тільки за кута нахилу, а і за покриття, наприклад після дощу, або взимку, покриття стає слизьким. Асфальтне покриття в деяких районах міста потребує заміни. Говорячи про транспортну інфраструктуру в місті існує «Інвтаксі», то автомобілів не вистачає на всіх, щоб доїхати до потрібного місця, потрібно ставати в чергу, а це може тривати декілька днів. Не весь громадський транспорт оголошує зупинки, що ускладнює людині з вадами зору прибути до потрібного місця, також транспорт прибуває із запізненням, що призводить до переповнених автобусів. Один із головних бар'єрів це недофінансованість.

Проте органи публічної влади приділяють увагу створенню безбар'єрних просторів. У 2022 році Черкаська область серед перших доєдналася до ініціативи першої леді України О. Зеленської про розвиток безбар'єрної архітектури в Україні. У трьох великих містах області: Черкасах, Смілі, Золотоноші впроваджено пілотний проєкт «Дитинство без обме-

жень», у межах якого створено безбар'єрні дитячі майданчики. Затверджено План заходів на 2021–2022 роки з реалізації Національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року в Черкаській області. Протягом 2021 року було відкрито 122 інклюзивні класи та групи у 25 закладах дошкільної та загальної середньої освіти (Життя без перепон, 2021).

Нами було проведено моніторинг визначення доступності будівель і приміщень з урахуванням потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, таких об'єктів:

1. Черкаська гімназія № 31. На 2022 р. приміщення закладу є частково доступним. Нами було внесено рекомендації для покращення даної ситуації.

2. КЗ «Регіональний центр з фізичної культури і спорту з інвалідністю «Інваспорт» Черкаської обласної ради». На 2022 р. приміщення закладу є доступним. Всі вимоги дотримані. Заклад повністю доступний для різної категорії населення.

3. КЗ «Обласний дитячий санаторій «Пролісок» Черкаської обласної ради». На 2022 р. приміщення закладу є недоступним. Нами було внесено рекомендації для покращення даної ситуації.

У 2020 році нами було розроблено проєкт «Створення дитячих майданчиків для дітей з обмеженими можливостями», який взяв участь у цільовій програмі «Громадський бюджет міста Черкаси» та став переможцем у категорії «Малі громадські проєкти». Його реалізація передбачається у 2021–2022 роках, відповідно до заходів зазначеної програми (Громадський бюджет міста Черкаси, 2020).

Мета проєкту – створення безбар'єрного середовища для дітей з особливими потребами, створення гідної інфраструктури для гри та відпочинку для всіх без винятку. Наше завдання має полягати в тому, щоб ні в якому разі не розділяти дітей на групи, а навпаки – об'єднати малят для спільної гри. Діти з обмеженими можливостями повинні відчувати себе на рівні зі всіма, не відчувати дискримінацію.

Головна проблема полягає у відсутності в м. Черкаси, дитячого майданчика для дітей з обмеженими можливостями. Дитячі ігрові майданчики в універсальному дизайні повинні знаходитися в кожному парку.

5. Заходи для вирішення визначених проблем

Для отримання інформації щодо доступної інфраструктури для маломобільних груп

населення в м. Черкаси варто застосовувати соціологічні опитування, анкетування та інші інструменти, які дозволяють оцінити рівень задоволеності користувачів. Це дозволяє дослідникам і практикам отримати змістовні емпіричні данні та розробити й прийняти відповідні управлінські рішення для вирішення проблем і покращення наявної ситуації. Органи публічної влади мають розробляти якісні програми з вирішення цього питання. Проте важливо, щоб такі програми були пріоритетними та фінансувались у повному обсязі.

6. Висновки

Отже, нами було проаналізовано сучасний стан і тенденції розвитку доступної інфраструктури для маломобільних груп населення в м. Черкаси. Проведено моніторинг по доступності будівель і приміщень з урахуванням потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Запропоновано зміни, які необхідні для покращення забезпеченості доступності інфраструктури для маломобільних груп населення м. Черкаси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волонтерський проєкт «Нема самотніх» діє в Черкасах. *Суспільне | Новини*. URL: <https://suspilne.media/206686-na-cerkasini-za-dobu-viavili-823-novih-vipadki-koronavirusu/> (дата звернення: 14.02.2022).
2. Громадська організація «Черкаське обласне громадське об'єднання «ЖИТТЯ БЕЗ БАР'ЄРІВ». *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/lifewithoutbarriersche/> (дата звернення: 14.02.2022).
3. Громадський бюджет 2020 рік. *Черкаси Офіційний портал міської ради, міського голови, виконавчого комітету*. URL: <http://chmr.gov.ua/ua/files.php?s=34&s1=468&s2=703> (дата звернення: 14.02.2022).
4. ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. *Последние новости, нормативы и публикации – ДБНУ – Державні будівельні норми України – норми: ДБН, ДСТУ, СНиП, ГОСТ, СН, ВБН*. URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_v_2_2_40/1-1-0-1832 (дата звернення: 12.02.2022).
5. Доступність життєвого простору для осіб з інвалідністю. *Черкаси Офіційний портал міської ради, міського голови, виконавчого комітету*. URL: <http://chmr.gov.ua/ua/newsread.php?view=13923&s=1&s1=17#:~:text=У%20Черкасах%20обліковується%2032086%20осіб%20з%20інвалідністю.> (дата звернення: 14.02.2022).
6. Життя без перепон: як Черкащина стає безбар'єрною – *Черкаська обласна державна адміністрація. Черкаська обласна державна адміністрація*. URL: <https://ck-oda.gov.ua/bezbaryernist/zhittya-bez-perepon-yak-cherkashhina-staye-bezbaryernoju/> (дата звернення: 12.02.2022).
7. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI: станом на 1 січ. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17> (дата звернення: 12.02.2022).
8. Стратегія безбар'єрності в Україні: Мінцифри презентувало ключові завдання – *Черкаська обласна державна адміністрація. Черкаська обласна державна адміністрація*. URL: <https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/strategiya-bezbaryernosti-v-ukrayini-mincifri-prezentuvaloklyuchovi-zavdannya/> (дата звернення: 14.02.2022).
9. *Стратегія розвитку Черкаської області 2021-2027 | Сайт про стратегію розвитку Черкаської області*. URL: <https://strategy2027-ck.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/PLAN-REALIZATSIYI-STRATEGIYI-2021-2023-NOVA-REDAKTSIYA.pdf> (дата звернення: 14.02.2022).
10. *Центр комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю «ЖАГА Життя»*. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/Центр-комплексної-реабілітації-для-осіб-з-інвалідністю-ЖАГА-Життя-107084177683322/> (дата звернення: 14.02.2022).
11. Черкаси опинилися на 5 місці у рейтингу доступності міст України – *Видання Вичерпно*. URL: <https://vycherpno.ck.ua/cherkasi-opinilisya-na-5-mischi-u-rejtingu-dostupnosti-mist-ukrayini/> (дата звернення: 12.02.2022).
12. 1 жовтня – Міжнародний День ветеранів та людей похилого віку. *Черкаси Офіційний портал міської ради, міського голови, виконавчого комітету*. URL: <http://chmr.gov.ua/ua/newsread.php?view=6025&s=1&s1=17> (дата звернення: 14.02.2022).

REFERENCES

1. The volunteer project «No Lonely» operates in Cherkasy. *Public | News*. URL: <https://suspilne.media/206686-na-cerkasini-za-dobu-viavili-823-novih-vipadki-koronavirusu/> (date of access: 14.02.2022). [in Ukrainian].
2. Public organization «Cherkasy Regional Public Association» LIFE WITHOUT BARRIERS «Facebook» URL: <https://www.facebook.com/lifewithoutbarriersche/> (date of access: 14.02.2022). [in Ukrainian].
3. Public budget 2020. *Cherkasy Official portal of the city council, mayor, executive committee*. URL: <http://chmr.gov.ua/ua/files.php?s=34&s1=468&s2=703> (date of access: 14.02.2022). [in Ukrainian].
4. DBN B.2.2-40: 2018 Inclusive buildings and structures. – DBNU – *State building norms of Ukraine – norms: DBN, DSTU, SNiP, GOST, SN, VBN*. URL: https://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/dbn_v_2_2_40/1-1-0-1832 (date of access: 12.02.2022). [in Ukrainian].
5. Accessibility of living space for people with disabilities. *Cherkasy Official portal of the city council,*

- mayor, executive committee*. URL: <http://chmr.gov.ua/ua/newsread.php?view=13923&s=1&s1=17#:~:text=U%20Cherkasy%20oblikuvaetsya%2032086%20osob%20z%20invalidnistyu>. (date of access: 14.02.2022). [in Ukrainian].
6. Life without obstacles: how Cherkasy region becomes barrier-free – Cherkasy regional state administration. *Cherkasy Regional State Administration*. URL: <https://ck-oda.gov.ua/bezbaryernist/zhittya-bez-perepon-yak-cherkashhina-staye-bezbaryernoju/> (date of access: 12.02.2022). [in Ukrainian].
 7. On regulation of urban planning activities: *Law of Ukraine of February 17, 2011 № 3038-VI: as of January 1, 2022* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17> (date of access: 12.02.2022). [in Ukrainian].
 8. Barrier-free strategy in Ukraine: The Ministry of Culture presented key tasks – Cherkasy Regional State Administration. *Cherkasy Regional State Administration*. URL: <https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/strategiya-bezbaryernosti-v-ukrayini-mincifri-prezentuvalo-klyuchovi-zavdannya/> (date of access: 14.02.2022). [in Ukrainian].
 9. Development Strategy of Cherkasy Region 2021-2027 | *Website about the development strategy of Cherkasy region*. URL: <https://strategy2027-ck.gov.ua/wp-content/uploads/2021/06/PLAN-REALIZATSIYI-STRATEGIYI-2021-2023-NOVA-REDAKTSIYA.pdf> (date of access: 14.02.2022). [in Ukrainian].
 10. Center for Comprehensive Rehabilitation for Persons with Disabilities «ZHAGA Zhyttya». *Facebook*. URL: <https://www.facebook.com/Center-of-complex-rehabilitation-for-persons-with-disability-ZHAGA-Life-107084177683322/> (date of access: 14.02.2022). [in Ukrainian].
 11. Cherkasy was on the 5th place in the rating of accessibility of Ukrainian cities – Exhaustive Edition. URL: <https://vycherpno.ck.ua/cherkasi-opinilisyna-5-misczi-u-rejtingu-dostupnosti-mist-ukrayini/> (date of access: 12.02.2022). [in Ukrainian].
 12. October 1 – International Day of Veterans and the Elderly. *Cherkasy Official portal of the city council, mayor, executive committee*. URL: <http://chmr.gov.ua/ua/newsread.php?view=6025&s=1&s1=17> (date of access: 14.02.2022). [in Ukrainian].